

FRANCE PREŠEREN

Deluje vzporedno s Karađičom v Srbiji, Njegošom v Črni Gori in I. Mažuraničem v HR.

Prešeren je pod Čopovim vodstvom, ki piše tudi visoko literaturo, klasične oblike, sonet.

Rodil 3. 12. 1800 v Vrbi (kmet, 3. otrok, 1. sin, izobraženi, sestra Lenka, brat Jurij), v šolo-k stricu v Grosuplje, 2 leti v Ribnici, normalka v LJ. 1813 v gimnazijo (čas ilirskih provinc), odide študirat na Dunaj (proti volji staršev). Postal je domači učitelj, dobi štipendijo in službo, odpuščen, ker je poučeval v prepovedanem jeziku. Napiše zvezek poezij (pregleda Kopitar, ki reče naj z izdajo malo počaka). 1827 izda prvo pesem - Dekletom (v nem. Ilirskem Listu). 1828 doštudira pravo, v LJ se zaposli pri odvetniku. Spozna Čopa, 1829 1. romantična pesem Slovo od mladosti. Ob čopovi smrti 1835 izide Krst pri Savici. 1836 dobi odvetniško službo v Kranju. V 1833 sreča Primicevo Julijo - izide Sonetni venec. Druži se tudi s Korytkom in Smoletom. 1848 (marčna revolucija) sodeluje pri sestavi zahtev, izidejo Poezije. Jeseni obleži, 8.2. 1849 umre (hvala bogu!).

Do 1829 (zgodnje obd.) napiše: Slovo od mladosti, Zvezdogledom, Povodni mož, prevod Lenore, Dekletom...

Zrelo obd. (1829 - 1836) napiše: Krst pri Savici, Sonetni venec, Sonetje nesreče, Gazele, Glosa...

Pozno obd. (do 1849): Zdravljica (objavljena po revoluciji), balade (alpska poskočnica), Pevcu (tragičen konec, grozljivo vzdušje, frankenstein, dramska sredstva - dialog, Δ...).

Španske romance: Povodni mož nastane pod vplivom Lenore. Nastane po zgodbi, ki so jo govorili v LJ. Oblika je alpska poskočnica, tipične baladne značilnosti (tragičen konec, mračno vzdušje, dialog, Δ, napetost, pesimizem). Lenora nastala okoli 1750. Takrat balade v glavnem z nibelunško kitico. Šp. romance: pesniška oblika, določena oblika (kot balada), nastaja v srednjeveških epih. Učenec - romanca: študent, ki nima več denarja, slabo študira, zapusti ga punca...

Verzna oblika španske romanca: (asonirana španska romanca)

- U - U - U (asonanca) - trohejski osmerek.

asonanca: v vsakem drugem verzju - stik samoglasnikov.

Prešeren je pisal že anakreontske pesmi (vesele, pivske, ljub.) - posnemanje antike.

Zvezdogledom: o nesrečni ljubezni, ljubica se poroči z drugim, vendar se ne sekira. Oči primerja z zvezdami (tepec). Ni visok pesn. jezik, anakreontska poezija.

Dekletom: 1. objavljena pesem (ilirski list, 1827). Iz 5 štiri-vrst. kiticah, na koncu svarilo. 1. o nebeški mani, 2. primera o rosi - izgine, ko posije sonce. Vsem primeram je skupna minljivost. O ljub. govori na šaljiv način. Namenjena Dolenjčevi Zali. V zadnji kit. aluzija-namig na resn. osebo 3. motiv so rože, 4. mladost, 5. svarilo.

Prehod iz zgodnjega v zrelo obd. (petrakizem - ljub sonet, visok pesn. jezik) - ljubezenski sonetni cikel. Neizpolnjena ljubezen (ne Julija). Čopov vpliv - 1830,

prvi soneti, posnema renesanso (2. zvezek Kranj. čbelice), Sonetni venec (namenjen Juliji), v sonetu vpleta mitologijo (zvezde, Eol - gr. bog vetra), vseb. dvodelnost.

Gazele: ime izvira iz imena predivo, tkanje, namesto rime (ponavljanje zvokov) je boljši refren (daljši, ponavadi pove bistvo vsebine). Prešeren pisal ljubezenske. Nekatero so preproste, druge v višjem jeziku (+refren), Vse so oštevilčene. Nastajajo verjetno v 2/2 1832. Niso posvečene izbranki.

2. gazela: samo rima, brez mitologije, pogovorni jezik.

Rima se mora ponavljati v 1. in 2. verz, potem še v vsakem sodu. Notranja: na sredi verza. Zunanja: levo, če je na koncu verza. Pri verzu povdarjen 2. zlog.

X. gazela: povdarjen 1. zlog, vsebinsko ljubezenska, rima notranja, ritem počasnejši, otožen, refren - *da jo ljubim*.

X. gazela: živahen ritem, fraze pogovornega jezika.

X. gazela: refren - *sam ne ve*, spominja na Petrarca.

7. gazela: o odzivu na njegove pesmi, preprost jezik

Slovo od mladosti: 1829, romantična pesem, v zrelem obd., objavljena v Kranjski čbelici, kitična oblika, 5 kitic.

U - U - U - U - U - U ital. jamski enajsterec, rima: **a b a b a b c c**

Poslavlja se od mladosti, pri 30ih prestopiš polovico, bivanjska tema (govori o sebi), težka mladost, V 7. verz *temna zarja* - kjučna metafora (zarja je svetla!). Spremlja ga nesreča, ima pesmističen odnos do življenja, zastopnj upa na srečo. Pri starosti upaš na nemogoče (polniš sode brez dna - se nanaša na vino - pijanec).

Romantičnost: razkol med idealom in stvarnostjo. poskus bega (v smrt...), To je naredil zato, da bi slo. postala visok jezik.

Sonetje nesreče: 1832, bivanjska tema, izrazito romantično okolje. Cikel pesmi, 6 sonetov. Pesmi z isto temo, obliko. Cikel ima vrh. Izidejo 1834 v 4. zvezku Čbelice.

1. **sonet** govori o Vrbi (dela vse mogoče primerjave, *kaj bi bilo, če bi živel...*, razkol med čustvi in idealom). To prenese na
2. **sonet**, ki govori o popotiku (primera - ob luni vidi, da je legel med kače - obdan z nevarnostjo).
3. **sonet**: prispodoba o hrastu, ki ga podre zimski vihar - ni več rešitve (yeah), sovražna sreča.
4. **sonet**: človek vdan usodi, antični primeri, kamor greš - same težave, ni miru, rešitev šele smrt.
5. **sonet**: romant. pojmovanje smrti, vrh sonetov.
6. **sonet**: sonet vztrajanja, kjub želji ne naredi samomora, navadi se udarcev usode, upanje, ko upanja ni.

Glosa: 1832 (izide 1834), poetološka tema, določene romant. zadeve, je pesniška oblika (gr.: jezik, opomba...), ima 4 kitice, trohejski osmerek, kitica ima 10 verzov - decima, 4 decime z šp. trohej. osmercem, dokaže da se tudi v slo. jeziku dajo napisati take pesmi.

Pesmi 1830-34 (črkarska pravda, kult. razvoj, tema ni ne ljub., ne poetol., ne bivanjska.

Nova pisarija: dialog med učencem in pisateljem (Kopitarjeve ideje). Pesem je satira. Jezik naj bi bil bolj preprost, kmečki. Iz tega kasneje 3 soneti:

Sonet o kaši: na črkarsko pravdo, satiričen, nesmiseln (o oslovski senci), Apel in čevljar: na Kopitarja, vsak naj gleda svoje.

Zelo rad je pisal deležnike (na -ši), proti je Ravnikar.

Sonetni venec: izide 34, preveč liberarnih idej, Primičeva mati proti poroki, 14 sonetov, vsebinsko povezuje 3 teme (ljub, **domolj**, poetološka).

Krst pri Savici: posvečen Čopu, izide 36, ni cenzure, ideja od Valvazorja in Linhartarja, uvod s posvetilom - tercina (3 ital. 11), vrh v govoru proti nesvobodi, Črtomir pobegne?, beri knjigo.

Pozno obdobje: ni več bivanjske teme, P. fizično propada, tragedije (nezakonska mati, pevcu).

Zdravilo ljubezni: balada, 37, pevec zaradi nesr. ljub. naredi samomor, ljudske znač. (št.), aa cc, po ljudskih pesmih.

Prekop: balada, samomorilec pokopan v sveti zemlji, nibelunška kitica.

Neiztrohnjeno srce: balada, jesen 45, v Poezijah, pesnik se mora izpeti, da lahko umre.

Povenčni soneti: ni več klasike, zategnjen a, rezek I, poetološka tema, 5 kitic (vpr.), brez odgovora, **spondej** - 2 povd. zloga, aa ee ii oo uu, tudi iz mita o Prometeju, ideja le-tega.

Pevcu: namenjena pesniku.

Orglar: 45, temeljni problemi pesn. življ, prilika ali parabola, vsak lahko poje po svoje, biblijski motivi,

Zdravljica: domoljubna tema, himna, 44, napitnica, slo. nacionalni program (zedinjenje), pred marčno revolucijo, cenzura, podoba čaše, 3 kit. prečrtal sam, za enake pravice, internacionalna ideja, demokratično načelo.

Nezakonska mati: ljubezenska, preprosta, lirski subjekt - izpovednik.

Poezije: edina zbirka, iloči nem. pesmi, ni Zdravljice - cenzura, 46, sklop lirike.

Notranji ritem: kako dogajanje poteka, včasih zgradba (kompozicija). Drama vedno v dr. trik., vrh na sredi, trojna enotnost, časovni potek.